

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist

De onrechtvaardige rechter!

Voorzichtig met dat uitroep teken.

Lucas 18 : 1 t/m 8.

Deze gelijkenis noemen wij: „de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter”.

Ik heb er geen bezwaar tegen. U zult zeggen: dat moest er nog bij komen ook, vriend! Wie heeft immers deze gelijkenis verteld? Onze HEER-e Jezus.

Hoe noemt Hij zijn gelijkenis?

Vs 6: „En de HEER-e zeide: Hoort, wat de onrechtvaardige rechter zegt”.

Deze ingeburgerde naam is dus van onze Heiland afkomstig.

Tóch is er alle reden, dat woordje „onrechtvaardig” vóór „rechter” met elkaar eens goed te bekijken. Anders ontgaat ons gemakkelijk de lering in deze gelijkenis.

Eerst een paar opmerkingen ter verduidelijking van een en ander.

In een zekere stad is een rechter.

Een Oosterse stads-rechter. Een Kadi. Enigszins te vergelijken met onze politie-rechter. Maar dan drie dubbel onderstreept, dat niemand hem ter verantwoording kan roepen en dat „in hoger beroep gaan” er niet bij is.

Hij deed uitspraak en dan was de kous af.

We lezen van hem twee dingen.

„Dat hij zich om God niet bekommerde”. Dat was dwaas, zeker van hem, die op aarde God vertegenwoordigde wat één punt betreft n.l. recht doen.

Zulk een souvereintje te zijn, past een mens niet

„Hij stoorde zich aan geen mens”.

Wij zijn gewoon ook dat hem kwalijk te nemen. Maar dit is geen werk.

Want hierin is hij juist te prijzen. Dit is wat bijzonders. Dit kwam niet zo vaak voor. Het betekent immers niet, dat hij zich om het oordeel van de mensen niet bekreunde; dat hij een onbeschaamde kerel zonder geweten was, met niemand medelijden hebbend en ieder tyranniserend.

Dit is stellig niet het geval. Dan had hij deze weduwe bij haar eerste komst, wel zó afgepoeierd dat ze het eenvoudig niet gewaagd had nog eens weer terug te komen.

Hij is geen rechter die het recht verdraait, als het in zijn kraam te pas komt. Integendeel... ook een eenvoudige weduwe krijgt bij hem haar volle recht.

Hij liet zich niet omkopen, zoals de zonen van de vrome Samuël (1 Sam. 8 : 3), die „bogen het recht”, tot het recht krom was.

Deze weduwe was bij hem aan het goede adres, omdat hij strikt zakelijk vonniste, als hij het deed.

Hij had de naam van „zo'n man!” te zijn.

De hoogste lof welke een Oosters rechter kan krijgen is: dat hij een man is, „die geen mens ontzag, niemand naar de ogen keek”.

Daarom houdt deze weduwe ook zo aan, want ze weet dat ze bij hem een kans heeft, als... hij haar zaak maar ter hand wil nemen.

Conclusie: wij zouden hem nooit een „onrechtvaardig” rechter hebben genoemd.

Van onrecht doen is in de hele gelijkenis geen sprake.

Als hij uitspraak doet krijgt de weduwe haar volle recht.

Dit was bovendien een civiele zaak.

In hoeveel civiele zaken, duurt het wachten op recht niet eindeloos lang?

Tóch wordt hij in de gelijkenis, door God Zelf, door onze HEER-e Jezus onrechtvaardig genoemd.

J. Keizer

En de reden is: zijn ongemotiveerd op de lange baan schuiven.

Inderdaad!

Wat wij „rechtvaardigen” niet eens doen n.l. gemakzuchtig uitstellen om recht te doen, onrecht noemen; dat doet de Heere wèl.

Hij, onze hemelse Vader zegt wèl: dat is voor Mij: onrecht doen.

Zo'n rechter is voor Mij een onrechtvaardige rechter.

Zó nauw luistert het bij Mij.

In haar (de weduwe) en onze ogen, is hij tenslotte toch een fijne man.

Ja, zegt de HEER-e Jezus, in uw ogen mischien.

Maar in Gods ogen niet, want: hij stelde uit.

God niet. Hij laat niet wachten.

Heel mooi vertaalt de N.V.: laat Hij hen wachten?

Hij liefdeloos en harteloos?

„Ik zeg U”. Het Kind des Vaders, gaat tot Zijn broederen over hun Vader spreken.

Immers Hij laat niet wachten. Stelt niet node-loos uit.

Spoedig, haastig zal Hij recht doen.

Tóch moet er een altijd bidden en niet verslappen zijn, in het bidden om recht.

Tóch is er spanning.

Want: al stelt deze rechter de HEERE God in geen enkel opzicht voor zoals Hij is, hij stelt Hem

wèl voor zoals Hij ons soms toeschijnt te wezen.

De schijn op Zich laadt, te zijn.

Het is in het Oude Testament, één schreeuwen tot God om recht.

Alsof Hij ook Zijn gemeente in lijden en druk vergeet, haar en haar rechtzaak.

En dan natuurlijk eindelijk wel eens recht doet.

Als er maar aanhoudend gebeden wordt.

Zo „onrechtvaardig” doet de Heere niet.

De HEER-e Jezus erkent zonder enig voorbehoud dat de kinderen Gods het moeilijk zullen hebben, met het zovaak onbegrijpelijke doen Gods.

Dat ze het vreemd zullen vinden. Tot benauwens, tot schreeuwens toe.

„Ik zeg U”, d.w.z.: Ik stel Mij borg.

Houd aan in het bidden. In het vertrouwen.

Mij kent ge toch? Aan mijn liefde twijfelt ge toch niet? Gij toch niet!?

Ja, zó pleit DE ZOON des Vaders voor de Vader, opdat ze Hem zullen blijven vertrouwen, in een aanhoudend vertrouwend gebed.

Niet wachten, haastig recht doen.

Niet begrijpen, wel vertrouwen en zich aan Hem toevertrouwen. Dit is iets groots.

„Als de Zoon des mensen komt zal Hij dan „het geloof” vinden op de aarde?”

Zo iets geweldigs is dat, dat de Heiland het „vragend” stelt.

Gelukkig heeft weer de N.V. het geloof.

Want hier wordt niet mee bedoeld: zal hij gelovigen, gelovenden vinden.

Maar hèt, dit geloof.

Zijn — Gods — haastig recht doen.

Dat onvoorwaardelijk crediet geven aan, vertrouwen stellen in Zijn Persoon en Woord.

Hier vraagt de Heiland der wereld, namens Zijn en onze Vader: dat zult ge Ons toch besparen? Dat zult ge Ons toch niet aandoen?

Nu weten we weer welk verdriet we onze hemelse Vader en Jezus Christus onze Heer, toch beslist niet moeten aandoen.

Nu weten we ook welk gebed zeer bijzonder „welkom” is, bij onze God en Vader en Jezus Christus onze Heer, in alle persoonlijke, wereldlijke en kerkelijke nood.

Dat we ons liefdes-vertrouwen maar moeten belijden in het vragend gebed: Heere, HEER, Gij houdt toch Woord!?

Brouwershaven.

Kerkelijk leven

Rumoer rond een preekconsent

De synode van Lunteren heeft onlangs de leerbesluiten van Assen 1926 herroepen. Van de predikanten, die tengevolge van die Asser besluiten buiten de Gereformeerde Kerken kwamen te staan, zijn er nog drie in leven: dr.

J. J. Buskes, prof. dr. E. L. Smelik en ds. S. P. Vermeer. Na de herroeping heeft dr. Buskes gepreekt in de kerk van Wassenaar-Zuid. Thans echter sprak de Lunterse synode uit, dat uit de herroeping van 'Assen' niet volgt, dat deze predikanten nu ook zouden kunnen voorgaan in

diensten ener Gereformeerde kerk. Dat heeft in synodale kring tamelijk bewogen reacties opgeroepen. In Amsterdam-Z. — in 1926 de haard van het kerkelijk conflict — was dr. Buskes reeds uitgenodigd. Evenzo in Utrecht-Oost, de kerk waar dr. Buskes is opgegroeid. Die uitnodigingen moeten nu worden geannuleerd. Daar voelen deze kerkeraden niet veel voor, en beide vroegen de synode zo spoedig mogelijk op het preekverbod terug te komen. Ook blijkt uit ingezonden stukken in Trouw en in De Rotterdammer dat velen van de synode iets anders hadden verwacht. Aan de pers en op de zeer druk bezochte receptie van prof. Herman Ridderbos gaf dr. Buskes blijk van zijn diepe teleurstelling.

Nu hebben wij met deze zaak niets van doen.

Wij hebben bovendien in onze eigen gemeenschap zorgen genoeg.

En op onze adviezen zit men niet te wachten.

Toch veroorloven we ons een enkele opmerking.

Kerkrechtelijk staat, dunkt ons, de synode sterk. Dr. Buskes ging reeds vóór de vereniging van De Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband met de Nederlandse Hervormde Kerk naar deze laatste kerkgemeenschap over. Daarmee kwam zijn zaak in een geheel nieuw stadium. Men moge over het Hersteld Verband denken zo men wil: deze kleine kerkengroep pretendeerde een verband van Gereformeerde kerken te zijn, historisch voortgekomen uit de afscheiding, de doleantie en het conflict met de Gereformeerde kerken. Zou dat Hersteld Verband nog bestaan, dan ware opnemings van contact het logisch gevolg geweest van de terugneming van 'Assen'. Maar de overgebleven mannen van het H.V. zijn hervormd geworden en daar ligt kerkrechtelijk... en confessioneel de moeilijkheid.

G. Visee

Maar psychologisch bezien laat zich het onbehagen wel verstaan: het rechts gevoel is door de wegneming van de leerbesluiten niet bevredigd en we kunnen ons voorstellen dat er mensen zijn, die zeggen: als deze mannen tengevolge van nog zo goed bedoelde leerbesluiten buiten de kerken zijn komen te staan en als blijkt dat die leerbesluiten niet zijn te handhaven, dan ligt er ten aanzien van deze mannen, alle goede bedoelingen ten spijt, een schuld. Die moet weggenomen, niet slechts door de steen des aanstoots weg te nemen, doch door ook tot die mannen te zeggen: de weg naar de kansel is voor u weer vrij.

Nogmaals, we staan er buiten.

Doch we zeggen in deze onze mening.

Ook om een zaak, waarmee we wel te maken hebben.

1926-1944

Na Assen 1926 kwam Sneek-Utrecht 1944. Met een reeks leeruitspraken, die naar ons oordeel van minder importantie waren dan die van 1926. Want hoe men het ook keert of wendt, in 1926 ging het om de Schrift zelf. Zó lag toen het probleem: Spreekt de Schrift rechtstreeks en betrouwbaar het Woord Gods omtrent de zondeval, ja dan neen? Of de probleemstelling juist was of niet, zó lag de kwestie voor de synode. In 1944 ging het over een aantal zeer belangrijke zaken. Maar van andere aard dan in 1926. Al ging het over zaken, waarin de Schrift het eerste en het laatste woord behoorde te hebben, háár gezag was niet in geding. Dat de Schrift het eerste en het laatste woord had, daarover waren partijen het eens, al kwamen ze ten aanzien van de vraag: Wat zegt de Schrift? tot een verschillend antwoord. Ook toen heeft de synode knopen doorgehakt en aan haar leerbesluiten effect gegeven door schorsing en afzetting van ambtsdragers en andere kerkelijke vergaderingen zijn haar daarin gevolgd.

De Utrechtse leerbesluiten was een kort leven beschoren: hielden de Asser beslissingen het veertig jaren, de Utrechtse werden reeds na veertien jaren 'ter zijde gesteld'. Maar aan de vonnissen, die op grond van, naar aanleiding van, tengevolge van die leerbesluiten vielen, werd niets gedaan. De vraag, wat de terugneming van deze leerbesluiten betekende voor de kerkelijke vonnissen, kwam niet eens aan de

orde. Geen besluiten van de synode, geen ingezonden stukken in de kranten. Nog minder dat een synode op haastig opgedane uitspraken in zoverre terugkwam als thans geschiedde, dat „als teken van verzoening” besloten werd achteraf dat dr. J. J. Buskes in Amsterdam-Zuid kon voorgaan.

We beoordelen hier niets.

We vragen slechts wat is dit?

Voorzienigheidje spelen

Onlangs is door iemand de opmerking gemaakt, dat de toestand van belijdenisverzekering, die in onze kerken heet aanwezig te zijn, nog wel draagbaar zou zijn voor de ouderen, maar dat hij ondragelijk was voor 'onze kinderen'. En dat daarom juist met het oog op die kinderen afscheiding, doleantie, „heengaan van achter de ontrouwe ambtsdienst” van die ambtsdragers, die aan deze belijdenisverzekering schuldig staan, gebiedende eis zou zijn.

Als de man gelijk heeft beleven we dus de ene kerkscheuring na de andere niet zo zeer met het oog op het heden, als wel met het oog op de toekomst. Men zoekt een degelijk kerkhuis voor 'het navolgende geslacht'.

Nu loopt het met die belijdenisverzekering wel los. Reeds de simpele vraag: wèlk stuk van de leer, die in het oude en nieuwe testament en in de artikelen des christelijken geloofs begrepen is, wordt bestreden, ondergraven, uitgehold of wat dies meer zij, kan de klagers met stomheid slaan. Welke stukken der leer van de Heilige Schrift, beschreven in de nederlandse geloofsbelijdenis, de catechismus, de verklaring van de

dordtse synode aangaande enige punten der leer?

Maar afgedacht daarvan, als de toestand van belijdenisverzekering zo ernstig is, dan moest dat toch eens concreet, duidelijk, met zakelijke levering van deugdelijk, aan de Schrift ontleend bewijs worden aangetoond. Dan moet de strijd voor de bewaring van de kerk op dat concrete punt beginnen. Met geduld, liefde, zachtaardigheid, barmhartigheid en al die 'vrucht des Geestes' (Galaten 6) die bij hem, die voor de waarheid opkomt, mag worden verwacht. En in dat alles moet het gaan om het behoud van de broeders „voor wie Christus gestorven is”. Als we in die strijd met het behoud van de broeders gezegend worden, dan kan dat de weg zijn, waarin we onze kinderen behouden. Dan doen we, wat onze hand vindt om te doen, het werk, dat direct grijpbaar is en „voor de hand ligt”.

Maar als men gaat doleren, afscheiden, 'heengaat van achter de ontrouwe ambtsdienst van de kerkeraad', of hoe men dat verder noemen wil, broeders niet naar de schriftuurlijke orde schorst, afzet, uit de gemeente bant (als ze dat verdiend hebben!!!), maar gewoon wegorgani-seert en dat om garanties te hebben voor de kerkelijke toekomst van de kinderen, dan zal men bedrogen uitkomen met dat voorzienigheidje spelen. Want de kinderen zullen straks op hetzelfde doelpad voorgaan: de kerkscheuringen zijn dan niet van de lucht. En de enige garantie voor de toekomst van de kerk is gelegen in Christus, de Goede Herder. Die zeer barmhartig is, geduldig, lankmoedig. Als wij zonder broeders uit te rangeren binnen de kerk voor de waarheid van het Woord Gods opkomen, dan mogen we de gemeente rustig overgeven aan Hem.

Allen samen in de éne kerk

(I)

Dit is mijn hartelijke wens bij het begin van het jaar 1968 aan alle broeders en zusters, met wie ik de Kerkelijke Vrijmaking in de Gereformeerde Kerken in de veertiger jaren mocht beleven. Door omstandigheden geheel buiten mijn schuld stond deze gelukwens ditmaal niet in het Gereformeerd Gezinsblad als andere jaren. Wanneer men mij had gevraagd, dan zou ditmaal geen andere dan deze voor plaatsing zijn opgegeven. Gaarne zou ik deze wens zelfs willen uitbreiden tot die talrijke leden der Gereformeerde Kerken, van wie ik door niets anders dan door de uitdrijvende besluiten van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken uit de veertiger jaren kerkelijk gescheiden raakte, zonder dat er voor hen en mijn besef iets was, dat die scheiding als door ons over en weer gewild, wettigde. Daarmee ga ik dus met mijn gedachten terug tot de Vrijmaking en wat daaraan voorafging. En dan treft het me opnieuw, hoe er van de kant van hen, die met deze ambtelijke schorsingen en ontzettingen uit het ambt werden getroffen, niemand was, die ook maar een gravamen op de tafel van de kerkelijke vergaderingen had gelegd tegen zijn medebroeders, die hem nu gingen ontzetten uit het ambt. Er waren ook in die tijd wel diepgaande meningsverschillen en uiteenlopende theologische opvattingen. Dit leidde vaak tot scherpe polemiek in de kerkelijke pers. Maar al schreef men dan ook van bepaalde zijde over „Dreigende Deformatie”, het kon de anderen niet bewegen, tot kerkelijke actie over te gaan, door het aan de orde stellen van deze zaken op de kerkelijke vergaderingen. Neen, de actie van de schorsingen en afzettingen kwam, zonder dat één kerkelijke vergadering zich ermee had bezig gehouden, (hetzelfde gold van de leerstellige besluiten en uitspraken), van de zijde van de Generale Synode, die deze zaak eenvoudig aan zich had getrokken, zonder dat het een door de kerken voorafgaand ingediende zaak was. De Generale Synode ging schorsen en afzetten en de ambtsdragers waarschuwen, zich wat de naleving van deze zaken aanging voor ambtelijke ontrouw te wachten. Dit alles ging dus lijnrecht in tegen het vigerende Gereformeerde Kerkrecht.

Wat is er voordat die fatale beslissingen vielen in die dagen geworsteld om één te blijven. Ik denk aan de broeders, die de „Verklaring van Gevoelen” opstelden en ter beoordeling aan de Generale Synode inzonden.

Ik denk ook aan die ruim twintig broeders, medestanders en tegenstanders van het optreden van de Generale Synode, waaronder ook leden van deze Synode, die, voor dat de fatale beslissing viel, samen enige dagen te Bloemendaal vergaderden, om te trachten, elkaar te vinden. Zelf mocht ik ook één van hen zijn. Naar mijn stellige overtuiging waren wij daarheen goed op weg, toen op de laatste dag prof. dr. Grosheide, die de voorgaande dagen niet bij ons was, ter vergadering kwam, om ons als groot nieuws mee te delen, dat prof. dr. K. Schilder, die immers ondergedoken was en daarom ook niet ter Generale Synode-vergadering meende te kunnen komen, volgens de beste bronnen, het hoofd van de Duitse Sicherheitsdienst zelf, niet werd gezocht. Men staat dan wel te kijken, als men ontdekt, dat de broeders aan deze corrupte lieden meer vertrouwen blijken te schenken dan aan hun eigen broeder in de kerk. Zover was men al van elkaar verwijderd geraakt, dat dit mogelijk was. Ik wil wel verklappen, dat ik, thuishkomende van die vergadering, via de broer van prof. dr. K. Schilder, hem de ernstige raad heb gegeven, toch vooral voorzichtig te zijn en niet in die mogelijke val te stappen. Het stond toen voor mij vast: het kwaad was ten volle besloten.

Nu heeft de laatste Generale Synode van de kerken, met welke wij vroeger vereend waren, uitgesproken, dat men niet gehandeld had overeenkomstig de katholiciteit van de kerk. Duidelijk is, dat, had men dit toen tijdig bedacht, en de uitgestoten broeders gingen, getuige hun niet aan de orde stellen van kerkelijke bezwaren tegen hun medebroeders, van die katholiciteit uit, dan ware er toen geen kerkscheuring gekomen met al de ellende van dien en nadien. Wat zou dat betekend hebben? Dat de meningsverschillen ineens van de baan waren? Vanzelfsprekend niet. Maar binnen de kerk zou de strijd zijn voortgezet en niet in een hopeloze gescheidenheid. Dit zou ik nu gaarne bedacht willen zien, ook anno 1968. Niemand zal zeggen, dat er toen in die veertiger jaren geen afwijkende meningen en voorstellen waren dat er ook geen kerkrechtelijke beschouwingen werden voorgedragen, die in gingen tegen wat in het Gereformeerd Kerkrecht was bepaald, maar zo lang er geen bindingen werden opgelegd of voorgesteld, wilden wij om geen prijs de eenheid verbreken. Voor die vrijheid, voor dat ruimhartige optreden voor ik

ook nu het pleit, omdat ik trouw wil blijven aan de Vrijmaking en daarvan niets anders wil maken, dan deze in feite is geweest en nog is.

Zo wil ik de vreugde van de Vrijmaking beleven en in gedachten houden, maar dan ook als een vreugde met beving, omdat ik die Vrijmaking feitelijk niet had gewild, maar gehoopt en gebeden had, dat deze stap ons bespaard mocht blijven. Het was dus een vreugde, gemengd met droefheid om de talrijke broeders en zusters, die niet tot die daad van vrijmaking konden komen en van wie wij dus gescheiden raakten, omdat zij zich bogen onder het onchristelijke juk van deze Generale Synode. Wij waren ervan overtuigd, trouw gebleven te zijn aan de Gereformeerde Kerken. We waren ons ook ervan bewust, dat juist die kerkscheuring zeer ernstige gevolgen zou hebben en het elkaar verstaan steeds moeilijker zou gaan maken. We waren er ook van doordrongen, dat deze Vrijmaking ons niet immuun had gemaakt voor dwalingen, een vervallen wellicht in eenzelfde kerkelijke praktijk, als tegen ons was toegepast, die tegen de geest van Christus is.

De jaren na de Vrijmaking hebben daarvan helaas ook maar al te duidelijke bewijzen opgeleverd. Wat al onderlinge strijd en verwijdering onder broeders, hier en daar zelfs gepaard gaande met een gescheiden kerkelijk vergaderen.

Ik herinner mij nog levendig, dat toen ik eens op bezoek was bij prof. Holwerda, deze als Hiskia, de door hem ontvangen smaadbrieven uitspreidde, en met tranen in zijn ogen zeide „en dat wordt je nu aangedaan door dezelfde broeders met wie je nog kort geleden schouder aan schouder stond in de kerkelijke strijd”. In sommige plaatsen was de toestand bijna menselijk onhoudbaar. Zelf was ik ten tijde van het overlijden van prof. dr. K. Schilder kerkeraadslid te Rotterdam-Delfshaven.

De verhouding tussen de beide predikanten was uiterst gespannen, om niet te zeggen, uitgesproken slecht. Er was een geladenheid, die zich ook in een zich al meer ontwikkelende frontvorming van week tot week in de kerkeraadvergaderingen aftekende. Maar toch slaagde men erin, de kerkelijke eenheid met elkaar te bewaren, ook al heb ik van bepaalde zijde wel eens de verwachting horen uitspreken: „ik vrees, dat onze wegen wel uiteen zullen gaan”. Of op het onderhavige punt, een principiële beleidskwestie, de beide broeders predikanten elkaar volledig hebben gevonden, is mij niet bekend, maar wel ben ik er echt blij om, dat zij nog met elkaar en ik met hen kerkelijk verenigd zijn. Er had toen weinig behoeven te gebeuren, of de kerkelijke wegen hadden zich werkelijk kunnen gaan scheiden.

Dezer dagen heb ik nog eens het lijvige dossier, betrekking hebbende op het heenzenden van de toenmalige redactie van „De Reformatie”, op hetgeen daaraan voorafging en op de benoeming van anderen door de uitgever te Goes, dat in mijn persoonlijk archief bewaard wordt, voor de dag gehaald. Het bestaat volledig uit originele brieven en afschriften van verzonden brieven van de vroegere redacteuren. Als heengezonden redactie hebben wij destijds unaniem besloten, terwille van de rust en de vrede in de toch al zwaar geschokte en beproefde kerken, geen opening van zaken te geven. Ik vind dat nog altijd een wijs besluit. Ik geef dus ook nu die opening van zaken niet; ik zou het ook niet kunnen doen zonder de vooraf verkregen toestemming van mijn mede-redacteuren van destijds. Doch dit dossier doornemende, ervoer ik opnieuw, hoe broeders, die in die tijd in bepaalde kerkelijke zaken vierkant tegenover elkaar stonden (en dat waren, om nu maar alle misverstand bij voorbaat af te snijden, anderen dan de professoren Veenhof en Jager) nu, naar ik mag aannemen, eensgezind met elkaar samenwerken en niet uiteen gegaan zijn, ook al ging het in die strijd wel degelijk over de vraag van het leiding geven in de kerk.

In 1967 is het helaas anders gegaan. Een door de kerkelijke meerdere vergadering afgevaardigde broeder is van de Synode heengezonden op grond van een door hem ondertekende „Open Brief”. Veelvuldig in het buitenland vertoevende voor mijn zaken, kreeg ik deze Open Brief voor het eerst onder ogen op Curaçao. Ik wil openlijk verklaren, dat ik deze brief nimmer zou hebben ondertekend

en het in de gegeven kerkelijke situatie een verwarring stichtend stuk vind, bovendien niet zuiver van formulering. Bij mijn beoordeling van deze zaak — en tot beoordeling heeft men m.i. als kerklid het recht en de plicht — acht ik het evenwel onjuist, dat de Generale Synode een stuk is gaan behandelen, dat niet via de voorgeschreven procedure vooraf op de mindere vergaderingen had gediend. Op de verklaring van ds. Schoep, dat hij zijn ondertekening van de belijdenisschriften der kerk nog volledig handhaafde, had men m.i. met deze verklaring genoeg moeten nemen. Alleen buiten de Synode om had dan met elkander kunnen worden gesproken, om deze zaak tot klaarheid te brengen en elkander niet mis te verstaan. Om iemand om het schrijven van een ongelukkig geredigeerde Open Brief de toegang tot de Generale Synode te ontzeggen als door de kerken afgevaardigd lid, dat grenst voor mijn beseft aan wat de Generale Synode vóór de Vrijmaking bestond te doen. Zij zond ook leden heen. Zelf heb ik verscheidene malen nog niet zo lang geleden in morgen- en avonddiensten op Curaçao de prediking van ds. Schoep mogen beluisteren. Ik heb daarvan genoten, evenals de broeders en zusters van de kerk van Curaçao. Ik heb mogen waarnemen, hoe als vrucht van deze prediking een tweetal gezinnen van de Protestantse Gemeente, de zgn. Fortkerk, zich bij ons voegden en lid werden van de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerk van Curaçao. Ik weiger

P. Groen

te geloven, dat ds. Schoep niet langer trouw aan de belijdenis zou zijn of daar tegenin zou gaan. Mocht ds. Schoep — ik weet het niet, maar veronderstel het maar — met zijn gedachten gaan in de richting van de pluriformiteit van de kerk, dan zou ik willen vaststellen, dat — en hier ga ik dus tot het tijdstip van de Vrijmaking terug — deze opvatting nimmer als tegen Schrift en Belijdenis ingaande bij enige leerstellige beslissing is gekwalificeerd. Waarin vóór de Vrijmaking vrijheid bestond, dient deze nog te bestaan, wanneer niet vooraf door deugdelijke kerkelijke behandeling, eerst in mindere vergaderingen en daarna in meerdere vergaderingen, er juiste besluiten zijn genomen. Ds. Schoep en al zijn mede-ondertekenaars van de O.B. hebben er recht op, niet beoordeeld te worden naar een enkele brief, maar naar hun jarenlange ambtelijke arbeid in ons midden. Deze heeft nimmer aanleiding gegeven tot enig bezwaar, ingediend bij kerkeraad of meerdere vergaderingen. Wij dienen met elkander naar de aangenomen kerkerode om te gaan en niet anders. Ik pleit in dezen voor een ruimhartige, eerlijke bejegening van elkander. Spanningen zijn er vóór en ook na de Vrijmaking geweest en zullen er wel blijven, maar dit mag ons niet uiteen drijven. Deze dagen sprak ik een oude broeder, die met een mede-broeder namens de kerkeraad destijds bij mij het onderzoek naar de beweegredenen tot het doen van Openbare Belijdenis had ingesteld. Bij dat onderzoek had zich toen een heel gesprek ontsponnen over de Gemene Gratie van dr. A. Kuyper, die ik in bepaald opzicht niet kon volgen. Bedoelde broeder zei me nu: het heeft toen maar een haar geschied, of je was afgewezen, want de kerk van Rotterdam-Delfshaven was een echte B-kerk. Bij mij thuis waren ze (mijn vader was van de Hervormde kerk overgekomen, omdat zijn dominee openlijk verklaarde de bijbel niet in alles te geloven), mede door mijn moeder, uitgesproken mensen van A. En toch kreeg ik van mijn vader als belijdenis-geschenk... de Gemene Gratie van dr. A. Kuyper. Zo ruim was men in die dagen, althans bij mij thuis. Heeft men nu hier en daar kritiek op de belijdenis? Dan behoeven we dat niet onder stoelen of banken te steken m.i. Anders worden we hypocriet. De belijdenis is niet gelijk te stellen met de Heilige Schrift en daaraan onderworpen. Zelf heb ik op een bepaald punt kritiek op de kerken der Reformatie ten aanzien van de Twaalf Artikelen van ons Algemeen Ongetwijfeld Christelijk Geloof, zoals deze iedere zondag kerkelijk worden beleden. Het is duidelijk, dat deze Twaalf Artikelen ten op-

zichte van het belijden over het leven, lijden en sterven, dood, opstanding en hemelvaart van de Heiland een chronologische volgorde aangeven. Welnu, dan wordt iedere zondag een met de Heidelbergse Catechismus volkomen in strijd zijnde, misleidende voorstelling van zaken gegeven in ons belijden, daar het „nedergedaald ter helle” volgt op het gestorven en begraven. Ons vasthouden aan de letter gaat blijkbaar zelfs zover, dat wij geen haarbreed durven afwijken met handhaving van de letter, zelfs van de plaats, waar de letter staat. Willen we zuiver belijden hetgeen wordt verklaard in Zondag 16 van de H.C. dan zal het „nedergedaald ter helle” op zijn laatst geplaatst moeten worden, achter het woord „gekruisigd”. En met alle respect voor onze Heidelberger, wanneer hij vraagt: „waarom volgt dat „nedergedaald ter helle”, antwoord ik hier, evenals onze dominee dit enige weken geleden onbetwistbaar constateerde ten opzichte van een andere vraag en een ander antwoord van de H.C.: de Heidelberger beantwoordt de door hemzelf gestelde vraag niet; al is wat geantwoord wordt wel overeenkomstig de Heilige Schrift, geen antwoord wordt gegeven op de vraag, waarom deze woorden hier volgen. Ze hadden immers in het licht van de gegeven verklaring eraan vooraf moeten gaan. Het zal iedereen wel duidelijk zijn, dat mij het antwoord van de H.C. hier historisch allerminst bevredigt.

Tevens kunnen wij dan wel vaststellen, dat de oude Christelijke kerk van dit nedergedaald ter helle wel degelijk een nederdaling na de dood van de Heiland heeft willen belijden. Mijn vraag is: was die kerk dus een valse kerk? In ieder geval heb ik nooit kunnen begrijpen, waarom wij in ons kerkelijk belijden de zaken niet behoorlijk en ordelijk op een rijtje kunnen plaatsen. Mogelijk heeft iemand of heb ik zelf nog wel hier of daar kritiek op wat in een of ander belijdenisgeschrift staat geredigeerd. We moeten niet vergeten, dat deze geschriften eeuwenoud zijn, in zinsbouw en gedachtenweergave niet onze eigentijdse taal spreken en daarom dringend behoefte hebben in een voor de gelovige uit de 20e eeuw verstaanbare taal te worden geredigeerd. De kerken uit de 16e en 17e eeuw durfden anders best de tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis te wijzigen. Men ga de geschiedenis na.

We hebben het met elkander wel druk over de handhaving van de belijdenis, maar kennen we inderdaad de drie Formulieren van Enigheid? Lezen we erin? Ik zou in ieder geval de kerkleden onder ons, die de 5 Artikelen tegen de Remonstranten zelden of nooit inzien, niet te eten willen geven, want dan ging ik prompt failliet! Zeg ik daarmee te veel? Ieder geve het antwoord eerlijk voor zichzelf. M.i. heeft dit belijdenisgeschrift voor menigeen geen andere waarde dan het contract, waaraan men wel gebonden is, maar dat men in de brandkast legt in de hoop, nimmer in de noodzakelijkheid te moeten gaan verkeren om het voor de dag te halen, gelijk dit met contracten in het zakenleven doorgaans het geval is. (wordt vervolgd)

PROFICIAT DR. SMELIK!

In de historische senaatskamer van de Leidse universiteit werd op 2 februari j.l. de S. E. de Jongh-penning uitgereikt aan Dr. P. G. Smelik, één van de redacteuren van ons blad.

Deze onderscheiding wordt om de twee jaar toegekend aan een jonge Nederlandse farmacoloog als blijk van waardering voor zijn wetenschappelijk werk. Dit keer viel de eer dus te beurt aan Dr. Smelik.

De heer Smelik is lector aan de Rijksuniversiteit te Utrecht in de leer van de toepassing van geneesmiddelen. Zijn aandacht gaat vooral uit naar de werking van de hormonen op het zenuwstelsel van mens en dier.

Bestuur, redactie en medewerkers van Opbouw wensen Dr. Smelik van harte geluk met deze onderscheiding.

Er zijn veel lovende woorden op de bijeenkomst in Leiden aan het adres van Dr. Smelik gesproken. Treffend was de uitspraak van de hoogleraar Noach, dat Dr. Smelik het vermogen bezit om uitéénlopende visies met elkaar te verbinden. De kring rond Opbouw hoopt van deze eigenschap van Dr. Smelik op haar wijze te kunnen profiteren.

Wat leert ons het zevende gebod?

Dit is een opmerkelijke vraag (108, zondag 41) tussen de vragen van de Heidelbergse Catechismus over de tien geboden van de wet des Heren. Bij de andere geboden wordt gevraagd wat God daarin gebiedt, of eist, of verbiedt, of wil, of wat het gebod wil of van ons eist. Alleen bij het zevende gebod wordt gevraagd wat het ons **leert**. Ook het antwoord is opmerkelijk tussen de andere antwoorden: dat alle onkuisheid van God vervloekt is en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in de heilige huwelijke staat of daarbuiten. Als we deze ons van jongsaf bekende woorden nog onbevungen zouden kunnen lezen, dan hoefden wij nog lang geen jurist te zijn om te vragen: maar het gebod luidt toch: gij zult niet **echtbreken**, en om dat te kunnen doen moet er toch in elk geval eerst een echt zijn? Wanneer vraag 109 echter in een formulering, die al een bevestigende beantwoording suggereert dóórvraagt of God in dit gebod niet meer verbiedt dan echtbreken en dergelijke schandelijkheden, dan persisteert (zou een jurist zeggen) antwoord 109: Hij verbiedt alle onkuise daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat de mens daartoe trekken kan.

Beide antwoorden dringen een nieuwe vraag op: maar wat is onkuisheid? Het kan zijn dat kerkleden deze vraag in vroeger tijden in onze landen zelfs in gedachten nauwelijks durfden stellen, maar ten eerste was het in nog vroegere tijden anders, ten tweede is men in onze tijd met het stellen van vragen vrijmoediger en gelukkiger eerlijker, en ten derde is Gods gebod wijder dan ons kleine vaderland en dan de tijd van enkele generaties.

Dus: wat is onkuisheid? Wanneer een jongeman in lyrische poëzie de schoonheid van zijn geliefde bejubelt, zonder één blad voor de mond, niet schromende te zeggen wát hem in zijn „vorstendochter” vooral boeit: de welvingen van haar heupen, haar navel, haar schoot, haar beide borsten, haar hals, haar ogen, haar neus, haar hoofd, haar haardos, waarin, hij erkent het, een Koning gevangen is; als hij tot zijn climax komende zegt: „Ja, Uw ranke gestalte is als een palm, en Uw borsten zijn als adeltrossen. Ik zeide: ik wil deze palm beklimmen en zijn vruchten-trossen plukken.”, is dat dan onkuisheid, of kan het de mens althans tot onkuise gedachten of lusten trekken? Of is het doel van de Heilige Schrift (Hooglied 7), waarin God zichzelf ons nog klaarder en volkomener te kennen geeft, „te weten, zoveel als ons van node is in dit leven, tot zijn eer, en de zaligheid der zijnen”. (N.G.B. artikel 2)?

Ik vrees dat de meeste kerkleden door wat de Catechismus in zondag 41 zegt niet veel geleerd hebben omtrent de inhoud van het zevende gebod. En ik vrees dat in de preken die hierover gehouden zijn de gereformeerde herders en leraars ze niet veel verder geholpen hebben. Mijn herinneringen van bijna vijftig jaar wijzen niet zo veel positieve steun aan, en wanneer er op gewezen werd dat God de liefde tussen mannen en vrouwen als een grote gave aan de mensen geschonken heeft, als een verborgenheid, die beeld is voor de band tussen Christus en de gemeente, dan was dat in elk geval niet in zondag 41 gelezen, wel in de Heilige Schrift, die natuurlijk beter is. Zondag 41 doet zelfs geen poging om iets positiefs in het zevende gebod te vinden, b.v. door te vragen: maar wat gebiedt God in dit gebod? Eenmaal heb ik een dominee in een preek over zondag 41 horen zeggen tegen de gemeente: Kniel maar samen naakt neer voor Uw bed en dank God voor de schone vormen die Hij Uw vrouw gegeven heeft, en Uw man. Menigeen was niet gesticht, al werd er toen nog geen bezwaarschrift ingediend: dominee heeft iets gezegd dat niet in de belijdenis staat! Het antwoord: maar het staat wel in de Bijbel, Hooglied 7 bijvoorbeeld, zou trouwens wel niet overtuigd hebben.

Waar antwoord 108 nog in een positieve formule de inhoud van het zevende gebod schijnt weer te geven, zegt het dat wij **kuis en ingetogen leven moeten**, hetzij in de heilige huwelijke staat of daarbuiten. Wederom: wat is kuis en ingetogen? Iedereen kent mevrouw Vlimmen-Tiebosch, al was de verschijning van het boek dat naar haar man

genoemd is destijds nogal een schok. Haar levenshouding zou je het toppunt van kuisheid en ingetogenheid kunnen noemen; zij weigerde iedere huwelijks-gemeenschap met haar echtgenoot. Ik weet wel dat het argumenteren met een romanfiguur zwak is, maar illustreren mag wel als de figuur niet geheel irreëel is, en dat is deze figuur niet, als men er het extreme wat van vermindert zelfs: alermint. M.i. was dat geen kuisheid of ingetogenheid, maar echtbreuk. Echtbreuk in de huwelijke staat, die beslist niet heilig was, maar veeleer een caricatuur. Trouwens: de verleiding tot echtbreuk is niet groot in een heilige huwelijke staat, nog minder daarbuiten. Zij is er vooral waar misschien van een heilige huwelijke staat nog wel kan worden **gesproken**, maar waar de **toestand** met die heiligheid spot. Men zal nu wel zeggen dat ik die kwestie van staat en toestand niet begrepen heb, maar ik ben ook maar een jurist.

In mijn jeugd heb ik meer dan eens meegemaakt dat jonge mensen in de kerk openbare belijdenis deden, met schuldbekentenis, van hun zonde tegen het zevende gebod. Wat ze gedaan hadden was moeilijk te concretiseren, ik bedoel in het kader van gestelde normen, maar de **feiten** zouden mij eerder doen spreken van (misschien geforceerde) **echtverbintenis** dan van **echtbreuk**. Ik meen trouwens dat het niet zo gemakkelijk is concreet uit de Schrift te lezen hoever twee mensen mogen gaan bij het leven naar de norm van God toe, dat het niet goed is dat de mens alleen zij. Elkaar kussen met de kussen van hun mond, dát mag, maar wáár staat nu op de weg van hier naar het één vlees zijn, niet maar met de lippen, maar helemáál, een bord: „verboden toegang zonder fiat van de burgerlijke stand”? En indien al dat bord genegeerd zou zijn mogen dan de omstandigheden van de jonge mensen bij het oordelen over hun schuldigheid meespreken? In mijn jeugd waren er veel paren die jarenlang verloofd waren en die maar geen echt paar konden worden wegens de economische omstandigheden; er was wel liefde, ook veel vrije tijd (vrij-tijd dus) maar geen werk.

H. D. van Wijk

Trouwens, ook bij echte echtbreuk, door overspel bijvoorbeeld, kan men niet alles over één kam scheren. Bij diefstal zien wij langzamerhand allen een groot verschil tussen de dief die zelf overvloed heeft en de vader die een brood wegneemt omdat zijn kinderen honger lijden. Niet zo gemakkelijk durven wij hardop te zeggen dat er een enorm verschil is tussen het overspel van David met Bathséba en dat van dr. Vlimmen voornoemd.

En dat was dan nog allebei overspel. Daarover heb ik nooit zo'n openbare schuldbelijdenis meegemaakt, en ook niet over een valse belastingaangifte, hoewel die valt onder het stelen en roven dat de overheid straft; het is een boos stuk of aanslag om aan een aanslag te ontkomen, die dan tenslotte zal gaan drukken op anderen die toch al het volle pond betaald hadden door eerlijke voldoening van aanslagen na eerlijke aangiften, want de fiscus moet uiteraard toch aan haar trekken komen, opdat de overheid haar taak kunne vervullen, het volk ten goede. En de oneerlijkheid die tot die valse aangifte leidde was altijd verkeerd, immoreel, en dat staat bij de coïtus die tot het „gedwongen” huwelijk leidde nog te bezien. Het zal moeilijk zijn uit de Schrift aan te tonen dat ieder voorechtelijk geslachtsverkeer grote zonde is, tegen het zevende gebod, dat spreekt van echtbreuk. Ik weet wel dat mijn grootmoeder daar anders over dacht. Haar generatie dacht misschien nog wel dat lichamelijke liefde, geslachtsverkeer, eigenlijk zonde was, die alleen gerechtvaardigd wordt door het resultaat, het kind, het Verbondskind vooral. Vandaag zouden ze zeggen: de kerk wordt er door gebouwd. Maar als dit resulteerde uit een coïtus zonder trouwboekje, dan was het een grote zonde waardoor men de Here bedroefd had en de wereld grotelijks had doen lasteren (zo ongeveer het gangbare for-

mulier; het is lang geleden dat ik het gehoord heb), waarover openbare schuldbelijdenis moest worden gedaan, let wel alleen indien er blijkbaar een kind verwekt was.

Men versta het voorgaande niet zo, dat ik voorechtelijke cohabitatie aanmoedig. Maar het is nooit echtbreuk, integendeel. En de omstandigheden moeten bij de beoordeling altijd in het geding worden gebracht. Wat er mis is is, dat de vereiste zelfbeheersing niet is betracht, althans niet met succes. En dat het besef van verantwoordelijkheid voor meestal eigen en anderer leven niet zwaar genoeg heeft gewogen. Er zal ook wel eens onkuisheid bij zijn, maar dat is het niet per se.

En dat gebrek aan zelftucht, aan zelfbeheersing en aan verantwoordelijkheidsbesef voor eigen en anderer leven komt niet alleen voor op het gebied van het seksuele leven. Gebrek aan zelfbeheersing en aan besef van verantwoordelijkheid voor mensenlevens is er ook waar gedreven wordt naar het breken van banden met broeders en zusters in de kerk van wie men niet zeggen durft dat zij geen band (meer) aan Christus hebben. En wanneer men in een polemiek een ander antwoordt met negatie van de door hem aangevoerde feiten en argumenten. In zulke gevallen heeft men zichzelf niet genoeg in toom, is er niet genoeg zelftucht; dat is óók on-tucht.

De Bijbel weet van een klein lid van het menselijke lichaam dat ons licht doet zondigen. Wie daarmee niet struikelt is een volmaakt man, in staat zelfs zijn gehele lichaam in toom te houden. Dat lichaamsdeeltje wordt een vuur genoemd, de wereld der ongerechtigheid; het neemt zijn plaats in onder onze leden, als iets, dat het gehele lichaam bezoeft en het rad der geboorte in vlam zet, terwijl het zelf in vlam gezet wordt door de hel. Alle soorten van wilde dieren en vogels, van kruipende dieren en zeedieren, worden en zijn bedwongen door de mens, maar dat lichaamsdeel kan geen mens bedwingen, het is een onberekenbaar kwaad, vol dodelijk venijn. Is de conclusie nu dat dat lichaamsdeel, de tong, maar op non actief moet? Neen, dat zou eigenlijk nog wel de gemakkelijkste (moeilijke) weg zijn, doch dát niet; wij moeten haar **in toom houden**. Wij kunnen er twee kanten mee op: de Here en Vader loven en de mensen vervloeken, die naar de gelijkenis Gods geschapen zijn: uit dezelfde mond komt zegening en vervloeking voort. Zo moet het niet. Uit een zelfde ader doet een bron toch geen zoet en bitter water opwellen? Een vijgeboom kan toch geen olijven en een wijnstok geen vijgen opleveren? Evenmin kan een zilte bron zoet water geven (Jak. 3 : 6-12).

De tong in toom houden, zo dat zij alleen God looft en mensen zegent is veel moeilijker dan haar het zwijgen op te leggen. Dat geldt niet alleen voor leden waarin de Bijbel zoveel kwade actiemogelijkheden ziet, maar meer algemeen, en ook voor onze „minder edele” leden. Wij moeten niet alleen onze tong in toom houden, maar ook onze genitalia. Dat is moeilijker en ook menswaardiger en brengt ook meer geluk dan het voeden van de gedachte dat de Bijbel, dus dat God de Here, tegenover al wat met het geslachtelijke leven, samen-leven, verband houdt, tamelijk negatief staat. Dat heeft zondag 41 H.C. zeker gedaan bij menig jeugdig mens, met haar uitsluitend negatief antwoord op de vraag wat ons het zevende gebod leert: dat alle onkuisheid van God vervloekt is. Men vrage zich af hoe de opgroeiende jongen, die bij de catechismus opgevoed is, en die in de kerk de indruk kreeg dat de zonde bij uitsteking tegen het zevende gebod gelegen was in het „moetje”, vrij moest blijven van de dwaaze gedachte dat Jezus' woord, dat wie een vrouw maar aanziet om haar te begeren in zijn hart reeds echtbreuk met haar gepleegd heeft (Matth. 5 : 28, in de Statenvertaling stond niet echtbreuk, maar overspel), ook betrekking had op de ongehuwde jongeman die, een meisje ziende, de neiging voelde opkomen, zijn vader en zijn moeder te verlaten en dat meisje aan te hangen en één vlees met haar te worden tot de dood hen zou scheiden. Terwijl toch onbevooroordeelde lezing van die tekst in haar verband meteen duidelijk kan maken dat het gaat om een verdieping van het **echtbreukverbod**: David bijvoorbeeld pleegde niet pas echtbreuk, overspel met Bathséba toen hij met haar in bed lag (2 Sam. 11 : 4), maar reeds toen hij haar van zijn dak af bespiedde toen zij zich na haar menstrua-

tie baadde, uiteraard naakt (2 Sam. 11 : 2).

Op zulke verdieping van de strekking, die Gods geboden op het eerste horen voor ons kortzichtige mensen zouden kunnen hebben is de Catechismus bij de behandeling van de andere geboden gedurig uit, bijvoorbeeld aanduidende dat Gods gebod verder reikt dan de verboden van een aardse overheid ooit kunnen komen (vraag en antwoord 110) en ook steeds een positieve strekking hebben (vraag en antwoord 111, slot antwoord 112 enz.). Waarom zegt zondag 41 of de dominee die er over preekt niet dat de gehuwde die zijn vrouw of haar man niet voldoende aanziet om haar of hem te begeren in zijn of haar hart reeds echtbreuk heeft gepleegd of uitgelokt? Dat is toch even waar als wat nog wel eens gezegd wordt, dat de huwelijkspartner die, bijvoorbeeld door gebrek aan begrip en geduld, veroorzaakt dat de eerste innigheid verloren gaat, tegen het zevende gebod zondigt.

Terug naar het begin. Men denke niet dat

ik meen dat het zevende gebod ons niets leert. Alle geboden van God leren ons veel als wij maar luisteren willen. Zijn wet leert ons veel, en ik weet dat „wet” hier veel meer omvat dan de tien geboden. Op mijn studeerkamer heb ik, in eikenhout gesneden, de tekst „De wet des HEREN is volmaakt, zij vernieuwt het leven”.*) Ik weet ook dat onze hartstochten een bron van veel kwaad zijn. Wat komt daaruit voort? Strijden en vechten (Jakobus 4 : 1).

Ik geloof dat het voor het verstaan van het zevende gebod, ook in wat het ons leert, goed zou zijn dat wij wat meer naar Gods Woord luisterden. Dat zou een stuk vernieuwing van ons leven kunnen meebrengen.

*) Psalm 19 : 8; mijn toenmalige herder en leraar, ds. J. van Bruggen sr. hielp mij jaren geleden de beste vertaling te vinden (van dr. J. H. Becker, zie diens proefschrift „Het begrip „nefesh” in het Oude Testament”, p. 10).

BOEKBESPREKING

W. G. de Vries: **Het huwelijk in ere.**
Uitg. „De Vuurbaak”, 1967.

Onlangs, om precies te zijn op 13 oct. 1967, schreef prof. Jager in een bespreking van het boek: „Gesterkt door Genade” van de predikanten Zomer, Smelik en Drost, dat de in dat boek gebruikte taal naar zijn mening uit de tijd was. En nog meer zegt prof. Jager daar over de gebezigde taal. Mijns inziens terecht. Over het gebruik van vreemde woorden, over het gebruik van sterke woorden, over het te veel gebruik maken van moeilijke woorden.

Dit alles kwam bij mij boven toen ik de eerste zin las van het hier te bespreken boek. Deze zin zullen we hier volledig overnemen:

„Een van de **aangrijpendste, schoonste, rijkste en meest bezongen waarden** van het menselijke is het huwelijk” (vet van mij, M.).

Nou, zeg maar „U” tegen zo'n zin.

Het is voor iemand die de uiterst sobere taal van eigen vakliteratuur gewend is, altijd wat moeilijk deze theologen-taal te volgen.

Een paar voorbeelden daarvan mogen nog volgen, al wil ik graag ook verwijzen naar wat de Heer Hekstra in dit blad op 22 december j.l. schreef over taal- en stijlbloemen „onder ons”, niet alleen een taal, ook een stijl van onze omgang met elkaar.

Allereerst wat ik zou willen noemen het **suggestieve** spreken, ook vaak in preken te beluisteren, zo in de geest van: „Wij” doen dit niet, „wij” doen dat niet, wij gaan niet naar de bioscoop, onze jeugd danst niet e.d.

Een voorbeeld daarvan in het onderhavige boek op blz. 213, (waar het gaat over de vele lectuur, die langs de rand van de pornografie gaat en die op veel middelbare scholen tot de voorgeschreven of aanbevolen „literatuur” behoort): „Aan zulk een middelbare school zullen wij onze kinderen niet afstaan en zulke lectuur zullen wij hen niet in handen geven”.

Dat klinkt natuurlijk erg aardig, maar een feit is dat zeker minder dan de helft van onze middelbare schooljeugd op vrijgemaakte scholen zit en wat moeten die anderen dan?

Het tweede wat mij voor ogen staat is te benoemen als het **anti-thetische spreken**, ook vaak in preek en geschrift terug te vinden. Eerst worden dan allerlei ketteren en ketterijen uitgebreid ten tonele gevoerd en bestreden om daarna te komen met het positieve: maar wij zus en zo. Dan blijkt zulk spreken vaak een vechten tegen windmolens en derhalve een slag in de lucht. Want de genoemde ketteren (synodalen, Hervormden, Rooms en ga maar door) zitten niet onder het gehoor van de spreker en de genoemde ketterijen zijn de toehoorders vreemd!

Aan deze onder ons bij velen langzamerhand tot gewoonte geworden manier van spreken en schrijven is de auteur van het hier te bespreken boek helaas niet ontkomen. En dat is jammer. Want daardoor zal dit boek niet-vrijgemaakte vermoedelijk nauwelijks aanspreken. We zijn, laten we dat goed bedenken, hard op weg om door deze kerktaal en door dit kerk(elijk) leven te worden tot een levend museum, een levende bezienswaardigheid, zoals prof. Rookmaaker het eens uitdrukte. En dat is dubbel jammer, want dan zijn we geen stad op een berg en geen licht op een kandelaar midden in een duistere wereld,

stelling en dogmatisch en exegetisch wel houdbaar? Daarop moet u van mij geen antwoord verwachten, maar ik dacht wel: fijn voor b.v. Elia en Eliza dat de artt. 27-29 van de N.G.B. nog niet bestonden in hun dagen, want wat deden zij dan in die valse kerk? Ze hadden zich er toch haastig van moeten afscheiden??

Op deze manier doorredenerend (over die valse kerk dus) zouden we tot vreemde conclusies kunnen komen, maar ach, waarom zouden we dat doen?

Zo komen we als vanzelf bij onze derde overweging. Daarvoor gaan we eerst even terug in eigen geschiedenis.

Het zal in 1946 of 1947 geweest zijn dat ik op een z.g.n. Studium-generale-college in Utrecht wijlen prof. Severijn een voorbeeld van een syllogisme hoorde geven, met z'n major (meerdere, grote), minor (mindere, kleinere) en z'n conclusie.

Het voorbeeld luidde als volgt:

Major: Staal trekt de bliksem aan.

Minor: Mijn geheugen is van staal.

Conclusie: Mijn geheugen trekt de bliksem aan.

Het zal voor ieder wel duidelijk zijn dat deze vorm van concluderen niet klopt op de werkelijkheid. Toch wordt in velerlei kerkelijke taal en kerkelijke besluiten op deze manier geconcludeerd.

Ook daarvan enkele staaltjes uit het onderhavige boek. Op blz. 133, 114, bij exegese van Ps. 84 heet het: „de mensen wier sterkte in de HEERE is, zijn zij, die graag naar de tempel gaan (vet van de schrijver).

Dan komt de minor aldus: want de zegen en het geluk voor elk huwelijk is alleen beloofd aan hen, wier sterkte in de HEERE is en in wier hart de gebaande wegen zijn. Dat betekent (en nu komt de conclusie, M.), die **graag** naar de kerk gaan. (vet van de schrijver).

Hier wordt dus het gaan naar de tempel bij de speciale hoogtij-dagen, bij de feesten, volledig gelijkgesteld aan onze wekelijkse kerkdienst. Me dunkt, dat zulks niet opgaat.

Op blz. 180 heet het: „Al wie doet de wil mijns Vaders die in de hemelen is... Daarbij valt de laatste beslissing, daarin vindt ge het definitieve antwoord op de vraag naar de mensheid Gods, het zaad Gods, het geslacht Gods en het waarachtig vruchtbaar zijn voor het koninkrijk Gods.”

Hoe deze conclusie getrokken kan worden is mij een raadsel. Hier wordt een aantal totaal verschillende begrippen en begrips-inhouden op één hoop gegooid. Enerzijds gaat het over eigenschappen van God (mensheid Gods), anderzijds over zaad Gods, dus over mensen en tenslotte over effecten (gevolgen) van het kind van God zijn, dit laatste dan betrokken op één van Gods werken, n.l. Zijn koninkrijk. Wie hiervan de logica in kan zien, ik niet. Het moet me van het hart dat dit een manier van redeneren is aan theologen gans niet vreemd. Als je ziet welk een rare sprongen er vaak gemaakt worden, welke uitleg soms aan woorden van de tegenstander wordt gegeven en welke conclusies daaruit dan weer worden getrokken, is het om te griezelen! Denk alleen maar aan wat de schrijvers van de bekende „Open brief” allemaal in de schoenen geschoven wordt, en dat terwijl de schrijvers zelf zeggen: dat wat u er van maakt, staat er niet en is ook nooit door ons bedoeld. Maar dan wordt in- en uitgeredeneerd, allerlei andere zaken worden er met de haren bijgesleept, zo, dat je als niet-theoloog alleen met afgrijzen zo iets leest en begint met je af te vragen: Waar is de goede trouw en waar is het onderling vertrouwen? (Denk b.v. ook aan het in- en uitredeneren van de curatoren t.a.v. de lectoren Mulder en Buwalda; ze zouden „in staking” zijn gegaan en meer van dat fraais. Naar mijn stellige overtuiging is dan alle gesprek zinloos, want er is alleen maar wantrouwen en zolang de menselijke verhoudingen zo scheef zijn, kun je wel ophouden met praten. Dan helpt geen enkel K.O., artikel, ja, dan helpt geen enkel beroep op de Bijbel, want dan is de verhouding met God niet recht.)

Nog één laatste kritische opmerking n.l. over pag. 189, waar het gaat over het ongehuwd zijn. Daarover worden veel goede dingen gezegd, ook over de hardheid en het onbegrip vaak bij de gehuwden tegenover de eenzamen. Maar als de auteur dan vervolgt met: het (ongehuwd zijn) kan zo zwaar zijn dat sommigen tot wanhoopsdaden zijn gekomen, dan is dat laatste geen bewijs voor het „zwaar zijn” van de ongehuwde staat, en dan vooral gezien tegenover de gehuwde staat, want omgekeerd zijn er velen juist door huwelijksmisère tot wanhoopsdaden gekomen. Niet het al dan niet getrouwd zijn is crite-

rium om tot wanhoopsdaden te komen, maar het gaat bij beiden om de vraag of het leven geheiligd is door en zijn echte bron vindt in het Kerstkind van Bethlehem. Want alleen dan is er uitzicht in huwelijksstroebelen en in problemen van niet-gehuwd-zijn.

Voor een boekbespreking is het bovenstaande misschien wat uitvoerig en langdradig geworden, maar de lezer die het volgehouden heeft tot hier zal intussen wel begrepen hebben dat als ik critiek heb op een bepaalde aanpak, een bepaalde manier van zeggen in dit boek, ik dit boek dan ook zie als specimen van een bepaalde manier van doen, van zeggen, van redeneren, ook van denken, kortom van een „war of life” (een manier van leven) die onder vrijgemaakten eer regel dan uitzondering lijkt te zijn, althans voor een bepaald soort vrijgemaaktheid. En het is mijn stellige overtuiging dat dit een gekunstelde, niet-echte levenswijze is.

U hebt u misschien ook afgevraagd of ik dan helemaal geen waardering heb voor dit boek. Toch heb ik dat in sommige opzichten wel. Zo b.v. daar waar zeer duidelijk als verantwoordelijkheid van elk ouderpaar wordt gesteld: „dat een zekere regeling der geboorten behoort tot onze roeping om medewerker van God te zijn”.

Let wel: geboortenregeling is niet identiek met geboorten-beperking!

Ook over de onderlinge verhouding tussen man en vrouw, over verlieven en verloven tussen den veel dingen gezegd waar we zakelijk van harte mee kunnen instemmen. Helaas, weliswaar dan vaak in een taal en stijl, die velen onder ons misschien nog wel aanspreekt, maar die buiten onze vrijgemaakte aanspreker niet tot de massa spreken zal. En dat is jammer, want we hebben toch nog wel een woord voor de wereld?

Of niet soms?

Geschreven tijdens de „Zondagsdienst” van de 2e Kerstdag 1967.

Hilversum.

W. J. Moggré

Dr C. van der Waal: Liquidatie der Reformatie. (Over de oecumenische beweging en haar theologie.) Uitg. J. Boersma, A.D. MCMLXVI; Enschede. Prijs f 13.90.

(II)

In het derde hoofdstuk van het boek wordt onze houding tegenover de oecumenische beweging besproken. In dit hoofdstuk wordt goed gedocumenteerd te velde getrokken tegen de Geref. Kerken in Nederland (synodaal) in verband met de toenadering van deze kerken tot de Wereldraad.

In een afzonderlijke paragraaf wordt de „taktiek van de Stille Omwenteling” breed besproken. Met deze woorden wil de schrijver de geruisloze revolutie typeren, die zich binnen deze kerken heeft voltrokken en die „haar wezen geheel veranderde”. De lijnen langs welke deze geruisloze revolutie zich voltrokken heeft typeert de schr. met de woorden die hij overneemt uit een vlugschrift van de American Council of Christian Churches in welke woorden de stille omwenteling werd beschreven, die zich in de Presbyteriaanse kerken van de noordelijke Staten van de U.S.A. heeft voltrokken, waar het modernisme in de dertiger jaren, langs de wegen van slinkse kerkpolitiek, de voornaamste posten in deze kerken heeft weten te bezetten. Wat de ontwikkeling van de Geref. Kerken (syn.) betreft deze wordt met jaartallen en feiten getekend. In 1946 besloot de synode van deze kerken tot aansluiting bij de Ned. Zendingsraad, welke Raad op zijn beurt was aangesloten bij de Internationale Zendingsraad, die nauw geliëerd was aan de Wereldraad van Kerken. In 1961 is deze Intern. Zendingsraad opgenomen in de Wereldraad. In 1948 werd op de synode van Eindhoven besloten tot een akkoord met de Javaanse kerken, die zich in datzelfde jaar nog bij de Wereldraad aansloten. Leest men nu nog eens na wat toen van de toenmalige directeur van het Zendingencentrum aan alle zendingsarbeiders in de verstrooiing werd geschreven (blz. 114) dan schrikt men. K. Schilder schreef in het jaaroverzicht 1947 dat opgenomen is in het Handboek ten dienste van de Geref. Kerken in Nederland (onderhoudende art. 31 K.O.) van 1948, met het oog op deze ontwikkeling: „De geest van „interconfessionele” samenwerking heeft maling aan de binding, die men alleen maar aanvaardt als middel om met de meerderheid vrede te houden, doch

is voorts op allerlei markten thuis en verwijderd zich van wat ons heilig is, steeds bewuster...” Ook dit schreef K.S.: „Het oecumenische willen en trachten mag ons niet vreemd zijn; alleen maar: wij moeten als Paulus zijn, die helemaal naar Spanje reizen wilde, maar dan met die boodschap welke zeggen dorst: al was het een engel uit de hemel, als hij een **ander evangelie brengt**, dan moge hij vervloekt zijn.” Geciteerd op blz. 115.

Van der Waal meent dat de taktiek van de Stille Omwenteling al begonnen is minstens in 1944 bij het doorzetten der bekende z.g. leeruitspraken. Hij is van mening dat kerkpolitiek die altijd door en door slecht is, de syn. kerken dit pad van toenadering tot de Wereldraad en tot een nieuwe vrijzinnigheid heeft opgestuwd. Ik weet dit niet. Wel weet ik dat voor 1944 de bestrijders van Schilder en van A. Janse voor het forum van het kerkvolk traden als „vaders van de belijdenis-getrouwheid”. Mannen als Hepp en K. Dijk dienden zich als zodanig aan. En zij meenden dit. Deze mannen begeerden in geen geval het pad der vrijzinnigheid op te gaan. Deze belijdenis-getrouwen meenden dat K. Schilder en A. Janse het naspreken van de belijdenis in gevaar brachten. In hun Schilder-bestrijding reikten zij de hand aan anderen, die eigenlijk wars waren van confessionele binding. Of dit een doelbewuste kerkpolitiek geweest is, waag ik te betwijfelen. Liever wil ik denken aan de leiding Gods in de geschiedenis der Geref. Kerken in deze zin, dat Zijn ondoorzoekelijk gericht over deze kerken is gegaan. En dat Hij in dit gericht de zonden der vaders heeft bezocht aan de kinderen die zich op het pad der vaders nog steeds voortbeweegen; vgl. Rom. 11 : 33-36 en Ezech. 18 : 4.

In dit derde hoofdstuk van het boek heeft de schr. een uitvoerig stuk gegeven over het door hem genoemde „exodus-motief in het Nieuwe Testament”. Daarin wil schr. aantonen „dat afscheiding van de valse kerk, die zich onder verschillende vormen kan manifesteren doch zich thans met name in de Wereldraad belichaamt” als in overeenstemming met de Schrift voor belijdende christenen geboden is. Waardevolle Schriftgegevens worden door hem in een goed leesbaar en overzichtelijk geheel samengebracht. Toch zijn wij niet overtuigd dat de stelling, dat men zich van de kerk moet afscheiden als deze de verkeerde kant op gaat, uit zijn exposé van Schriftgegevens valt af te leiden. Dat ligt niet aan de Schrift maar aan het exposé dunkt ons. De heilige Schrift is duidelijk met betrekking tot het éne evangelie. Er is geen ander, heeft de apostel Paulus in Gal. 1 geschreven, al zou zelfs een engel uit de hemel met een ander evangelie komen, die zij vervloekt. De Schrift is ook duidelijk op het punt van het beproeven der geesten of zij uit God zijn. 1 Joh. 4. Eveneens met betrekking tot het punt dat er geen gemeenschap is tussen Christus en Belial, tussen het licht en de duisternis.

Wij willen dit door ons gestelde verduidelijken. De benaming „exodus-motief in het Nieuwe Testament” (blz. 87) lijkt mij misplaatst. Het N. Test. kent geen exodus-motief. Zéker, in het boek de Openbaring wordt gesproken over „Gaat uit van haar mijn volk enz.” (Openb. 18 : 4)

Dit zijn woorden uit een geweldig visioen van Babels val en ondergang, hetwelk in de hoofdstukken 17-19 beschreven wordt. Wat de inhoud aangaat een van de geweldigste en moeilijkste stukken van de Openbaring. Het komt mij voor dat daar niet staat dat we de kerk moeten verlaten als die kerk de verkeerde kant opgaat.

De exodus in het Oude Testament is wat anders geweest dan een uitgang uit de kerk die de verkeerde weg opgaat. Het behoeft geen nader betoog, dat de exodus van het Oude Testament geweest is een „redding” uit het slavenhuis waar het volk des verbonds zou zijn ondergegaan, te vergelijken met de „redding” uit de nood en de dood waarin wij van nature liggen door de Here Jezus. Zo spreken de formulieren van de Geref. Kerken daarover. Door de doorgang ter redding, de „exodus” door de Rode Zee, wordt de doop bedoeld. In de „exodus” door de Rode Zee heeft God naar zijn streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld, de verstokte Farao met al zijn volk in de Rode Zee verdrinken en zijn volk Israël droogvoets daardoor geleid. Dat is wat anders dan zich afscheiden van een kerk die de verkeerde weg opgaat. Men vergelijk ook wat de Geref. Kerken in art. 34 van de Ned. Geloofsbelijdenis betreffende de „exodus” uit Egypte en het bloed van de Here Jezus belijden. Christus is onze „Rode Zee”, „door welke wij moeten doorgaan, om te ontgaan de tyranniën van Farao, wel-

ke is de duivel en in te gaan in het geestelijk land Kanaän”.

Wat het Nieuwe Testament aangaat- de apostelen hebben zich niet van de Joodse kerk „afgescheiden” voordat zij werden uitgeworpen. Toen zij vervolgd en uit de synagoge geworpen werden, hebben zij het stof van de voeten geschud overeenkomstig het gebod van de Here Jezus Zelf, vgl. Matth. 10 : 14, Mark. 6 : 8-11 enz.

In plaats van te spreken over een exodus-motief zullen wij als we gehoorzaam blijven aan de heilige Schrift, moeten spreken over een uitwerp-thema. Dat is in de heilige Schrift aan de orde. „Zij hebben Mij vervolgd, zij zullen ook u vervolgen,” heeft de Here Jezus gezegd. Dit zullen wij moeten laten staan en in praktijk moeten brengen. Het is opmerkelijk dat in de tijd van de Afscheiding van 1834 dit ook in praktijk gebracht is. Hendrik de Cock heeft niet gebruik gemaakt van het z.g. „exodus-motief” van dr Van der Waal. Hij heeft zich pas „afgescheiden” van de Herv. kerk of de besturen, nadat hij uitgeworpen was!

In 1875 schreef toen nog dominee L. Lindeboom: „De naam „Afgescheidenen” heeft veel kwaads gedaan. Men dacht daardoor aan een scheurmakers-daad. Beter ware de naam „Weggejaagden” geweest. Immers, die zou historisch en ondubbelzinnig zijn. Men is niet gaan lopen. Noch DE COCK, noch BRUMMELKAMP, noch VAN VELZEN, noch SCHOLTE, noch GEZELLE MEERBURG, niemand hunner is den strijd ontweken, zoomin als wij thans nalaten den strijd des Heeren te oorlogen.”

„Geen onzer patriarchen heeft om bijzaken een afzetting uitgelokt, noch minder zich waardig gemaakt. Zij zijn **uitgeworpen**. En daarna? Wat zouden zij doen? Waar de leugen het land overstroomde, de weinige vroeme Leeraren zwegen, mochten zij daar stil gaan leven, omdat een anti-christelijk bestuur had goedgevonden hen uit de synagoge te werpen? Zij bleven getuigen enz.” (De Christelijke Gereformeerde Kerk, Heusden, 1875, blz. 11).

Lindeboom legt er de nadruk op. Men is niet gaan lopen!

Men zie ook Dr. G. Keizer: „Begin en Beginsel der Afscheiding”; Zutphen, z.j. blz. 30. „Een onbevoegde vergadering had De Cock geschorst, en toch onderwierp hij zich, omdat alle eigenschappen den scheurmakers eigen, dezen man, dien God had verkoren tot het werk der Reformatie, vreemd waren!” Hij is niet gaan lopen.

Ook dr. H. Bouwman in zijn „Het reformatorisch beginsel of de Afscheiding beoordeeld naar het geref. Kerkrecht enz.” Zutphen z.j. zegt het zelfde. Hij zegt op blz. 22, dat de geschiedenis der Scheiding bewijst dat de afgescheidenen niet zoals de beschuldiging luidt eigenwillig en willekeurig gehandeld hebben in het verbreken van de kerkgemeenschap. Hij schrijft: „Zij hebben zich zoolang mogelijk verzet tegen de gedachte van scheiding, maar door de tirannieke handeling der Hervormde Kerkbesturen, die de ontrouwe predikanten handhaafden en de getrouwe vervolden en uitwierpen, moesten zij zich wel afscheiden van de valsche kerk... Zij hebben al het mogelijke gedaan om in de gemeenschap der kerk te blijven.”

„Wat blijft er over van de oppervlakkige, vaak uit onkunde geboren, bewering, altijd weer herhaald, dat de Afgescheidenen zijn gaan lopen?” aldus Bouwman.

Wij hebben bij dit z.g. „exodus-motief” van de schr. wat uitvoerig stil gestaan omdat het bewijst dat tegenwoordig in onze kerken gedachten worden voorgestaan die niet overeenkomstig de geest en de praktijk der afgescheidenen zijn. De afgescheidenen waren geen scheurmakers. Wie op een gegeven moment zegt: de kerk uitlopen; weglopen; weglopen om een nieuwe avondmaalstafel tegenover die van de gemeente te stellen zonder dat de gemeente die hij verliet, de ware gelovigen heeft uitgeworpen, die moge beweren wat hij wil, in overeenstemming met de afgescheidenen handelt hij niet. Ook niet in overeenstemming met de duidelijke woorden der Schrift.

J. Meester

HERINNERING

Noteert U nog even: het gironummer van de **Stichting Hulp Gedupeerde Ambtsdragers** is

2900, Amro-bank, Nobelstraat, Utrecht.

Secretaris van de Stichting is Drs. J. G. van Oord, Meentweg 124, De Meern. Tel. 03406-1961.

PERSSCHOUW

Gods gerechtigheid jegens dieven

Onder dit opschrift schreef ds Smouter in het Kerkblad van Breda het volgende interessante artikel.

TE BERDE

N.a.v. ons laatste Teberde over de dagvaarding werden wij op de vingers getikt en wel in die zin dat wij gesuggereerd zouden hebben dat de classis, waarvan in dat stukje sprake was, t.w. de classis Middelburg, de K.O. geschonden had. Deze suggestie zou ten onrechte zijn, immers het Kerkrecht bevat geen bepalingen omtrent dagvaardingen. Wij waren aanvankelijk geneigd aan dit verzoek te voldoen — wie breekt, moet helen — maar wierpen eerst nog een blik in de K.O. en in de Huishoudelijke Regeling van de classis Middelburg. Het resultaat hiervan is dat wij niet alleen deze classis aanklagen wegens schending van algemeen erkende grondbeginselen, maar ook van overtreding van bepalingen van eigen Regeling. Deze Huishoudelijke Regeling bepaalt, en deze bepaling zal wel in meer Regelingen van classes te vinden zijn, het volgende: „De zaken, die een kerkeraad op de classis wenst behandeld te zien, dienen als instructiën in de credentiebrief te worden opgenomen, tenzij ze de kerken in het algemeen aangaan, in welk geval ze, zoveel mogelijk met korte weergave van de inhoud, op het agendum vermeld moeten worden”.

Wij menen zonder kans op tegenspraak te mogen stellen, dat een klacht over één der predikanten uit die „classis”, een zaak is die de kerken in het gemeen aangaan. Dat wil dus zeggen dat deze zaak op het agendum vermeld had moeten worden en dat houdt dus weer in dat deze predikant niet onverwachts op zijn lijf gesprongen had kunnen worden. Wij wisten het niet, maar we zien dat het begrip „dagvaarding” ook aan het kerkrecht niet volkomen onbekend is, maar wel onbemind.

Wij lazen in Gereformeerde Stemmen d.d. 27 febr. '67 over de emeritaatsvoorziening van ds. Van der Ziel, of beter gezegd: over de niet-emeritaatsvoorziening van deze predikant. Van de kerkeraad van Groningen-Zuid kreeg ds. Van der Ziel als antwoord op zijn schriftelijke informatie naar de grootte van zijn emeritaatsuitkering op basis van zijn ambtsperiode 20 januari 1935/oktober 1965 het volgende te lezen:

„Geachte Heer en Broeder,

De kerkeraad verbaast en bedroeft zich over Uw schrijven.... Hij verbaast zich over Uw verzoek, daar u zelf heel goed weet, in elk geval kunt weten, dat er geen enkele bepaling is waarop, in de huidige omstandigheden, verlening van emeritaat kan rusten.

Hij bedroeft zich” enz. U weet wel: geen inkeer en berouw, en de besluiten van de G.S.-Amersfoort-West.

Dit antwoord is kortgezegd ook weer te geven met: Geachte Heer en Broeder, Ge krijgt geen rooie cent, tenzij ge op uw knieën terugkomt. Hoogachtend, de kerkeraad.

Bovenstaande ruimte is open gelaten voor de verbazing, de verbijstering, de droefenis, enz. van de lezer(es).

Uit dit antwoord blijkt geen stukje menselijk gevoel. Deze kerkeraad wist, in elk geval kan weten, dat deze mededeling hard voor de betrokkene moet aankomen.

Het is mogelijk dat de bepalingen van het emeritaatsfonds van de Groninger Kerken een uitkering aan ds. Van der Ziel onder de huidige omstandigheden zonder meer beletten. Wij vragen ons af of het niet op de weg van Groningen-Zuid gelegen had om het initiatief te nemen besprekingen te voeren met de andere Groninger kerkeraden om zodoende zijn (ex)-predikant die de gemeente dertig jaar lang gediend heeft, zijn „normale” emeritaatsuitkering te bezorgen.

Laat ons hopen, het is nog niet te laat.

Westerhuis

Blijkens Wijsheidsboeken als Spreuken en Psalmen is Israël de HERE bijzonder dankbaar geweest voor Zijn Thora, Zijn onderwijzing, ook voor het publieke leven van iedere dag. Israël wist Zich door het Horebverbond in zijn economie, zijn maatschappelijke verhoudingen en zijn rechtspraak hoog bevoorrecht boven andere volkeren.

Als de dichter van Psalm 147 zijn dank uitsprekt „Hij heeft Jakob Zijn woorden bekend gemaakt, Israël Zijn inzettingen en verordeningen. Zo heeft Hij aan géén ander volk gedaan...”, dan heeft die dichter stellig gedacht aan de vele voorrechten, die Israël in het gewone, praktische, dagelijkse leven door 's HEREN onderwijzing genieten mocht.

Wij willen op één van die praktische voorrechten in dit artikeltje wijzen: de grote wijsheid, die Israël in de Thora van de HERE ontvangen had met betrekking tot het straffen van diefstal.

In het nederlandse woord „straffen” (vergelijk „straf” in de zin van „stijf”, „vast”) ligt primair de gedachte van: niet wijken, onbuigzaam stand houden tegen zonde, misdaad.

Dat is bij de bijbelse woorden ervoor óók het geval. Ze betekenen letterlijk: terecht-brengen (terug brengen van het verkeerde pad), weerleggen, weerhouden.

Hóé beveelt de Thora nu Israël aan, dieven „terecht te brengen”, met straffe, vaste hand diefstal te weerstaan?

In het rechtsbestel, dat wij gewend zijn, wordt diefstal bestraft met geldboete's en eventueel met gevangenisstraf. Of deze methode inderdaad een „straffe wind” tegen diefstal biedt, is de vraag. Vooral gevangenisstraffen blijken in de praktijk nogal eens herhaling van het misdrijf in de hand te werken, in plaats van te weerstaan. In het bijzonder van jeugdgevangenis is bekend, dat ze dikwijls misdadigers vormen. Daar komt bij, dat zowel boete als gevangenisstraf helemaal omgaan buiten de betrekking tussen een dief en een bestolene. Wat hebben zulke straffen eigenlijk te maken met de aard van het gepleegde misdrijf?

In Exodus 22 lezen we, hoe de HERE in Israël diefstal liet tegen gaan. Het eerste dat ons in dat hoofdstuk opvalt, is het woord „vergoeding geven”, dat daar wel 10 keer gebruikt wordt. Dáár ligt wel het meest opvallende verschil tussen het bijbels strafrecht voor diefstal, en wat wij gewend zijn. Israël kende geen ander straf-principe dan: vergoeding geven aan de bestolene. Dus: geen boete (aan de staat), geen gevangenisstraf, niets dat buiten de relatie tussen dief en bestolene om gaat.

Dat opvallende verschil heeft diepe achtergronden. Religieuze achtergronden.

Het woord des HEREN spreekt recht tussen de mens-en-zijn-naaste. Diefstal is inbreuk op de relatie waarin Godzèlf een Israëliet en Zijn medebroeder had geplaatst. En daarom moest die geschonden verhouding hersteld worden. Zodoende is dit recht Gods reëel (een dief en een bestolene zijn werkelijkheden, en de schade die de bestolene opliep, en het kwaad dat de dief deed, bestaan reëel), en als gevolg daarvan: wijs, doeltreffend, heilzaam.

Maar ónze rechtspraak is geboren uit het heidens-romeins recht. Op de gevel van menig rechtsgebouw prijkt een beeld van „vrouw Iustitia”, de romeinse godin (afgod!) van het recht. Ze heeft in haar hand een weegschaal die verzinnebeeldt wat wij „de gerechtigheid” plegen te noemen.

Maar laten wij niet vergeten: die „gerechtigheid” is een denkding, een abstractie, een denk-BEELD, dat de van God afgevalen mens zich gevormd heeft, zoals „primitieve” heidenen beelden vormen van goud en zilver, hout en steen.

Onze rechtspraak gaat in feite niet uit van de door God geschapen werkelijkheid (mens-medemens in van God gegeven levensverhoudingen), maar van die abstractie, dat denkbeeld, die af-godin, die wij geërfd hebben van de Romeinen.

Onze straffen gaan immers uit van het principe: misdaad verstoort „de rechtsorde” (dat abstracte denkbeeld van zoëven). Om „de weeg-

schaal” (die intussen nergens echt bestaat!!) weer in evenwicht te brengen, dient derhalve aan de misdadiger een evenredige portie leed toegegend te worden.

Zo'n rechtspraktijk is dus in feite niet anders dan: offeren aan vreemde goden. Daarom kan het „straffen” volgens dit principe nooit tenvolle beantwoorden aan het doel: diefstal met straffe hand tegengaan. Afgoden bedriegen, altijd.

De HERE geve, dat de nederlandse justitie lere breken met het onwezelijk gedachtenspin-sel van „Vrouw Iustitia” die „haar” recht verlangt. Dan leren de rechters recht doen tussen de mens en zijn naaste: „vergoeding geven”, regelrecht. Niet in de vorm van een „leed-offer” in de gevangenis (met alle demoraliserende gevolgen daarvan), niet in de vorm van een „boet-offer” aan de bestolene.

Dàn wordt er iets wezenlijks hersteld. Een echt bestaande, door God geschapen relatie. Nù worden er offers gebracht aan een verzinsel, een „ijdelheid”, „bedrog”.

Gods Woord is ons ten goede! „Gezonde leer”! We zijn met de studie van de mozaïsche wet nog lang niet klaar.

Dat merk je reeds aan zo'n simpel artikeltje.

DE REDACTIE ONTVING

Anne de Vries, Kleine Bijbelboekjes voor de kleuters,
David de herdersjongen, 3e druk.

Die domme Jona, 3e druk.
Met Jezus in een scheepje, 3e druk.

Uitg.: J. H. Kok n.v., Kampen.

Over het voor en tegen van kinderbijbels zou heel wat te zeggen zijn. Er zijn duidelijke bezwaren. Er zijn ook wel voordelen. Iedereen, die geroepen wordt kinderen op te voeden en daarom óók geroepen wordt te vertellen wat de HERE gedaan heeft ter verlossing, merkt ook wel dat het soms moeilijk is, de zaken precies te zeggen en toch zo dat de kinderen het begrijpen kunnen.

Ik ken niet alle kinderbijbels. Van degene die ik ken, spant het dagboek voor kinderen van Barend de Graaf nog steeds de kroon. Waarom dat niet herdrukt wordt, is niet duidelijk.

Anne de Vries heeft terecht ook naam gemaakt met zijn kinderbijbels. De boekjes hierboven genoemd vinden dan ook kennelijk hun weg, zoals wel blijkt uit het aantal drukken. Over het algemeen worden de verhalen zo verteld dat er bij de Bijbelse berichten niets bij gefantaseerd wordt. Dat is al een heel belangrijk voordeel. Verder was Anne de Vries een ras-verteller. De kinderen luisteren er graag naar.

De boekjes met tekeningen van Hans Deiningen zien er bijzonder fraai uit.

Per deeltje is de prijs f 2,25.

Amelink

INGEZONDEN

Uitnodiging voor de **conferentie**, te houden op 23-25 februari, waar Dr. F. A. Schaeffer zal spreken. Zij zal plaatsvinden op de Wasnarhoeve, Van der Doeslaan 1, Wassenaar.

Programma:

Vrijdag 23 februari:

5.00 uur - aankomst deelnemers

6.00 uur - avondmaaltijd

7.30 uur - lezing Dr. Schaeffer:

„Natural Science is bad science”
na afloop discussie

Zaterdag 24 februari:

10.30 uur - lezing Dr. Schaeffer: „Apologetics”

3.00 uur - discussie over de lezing

8.00 uur - open discussie

(alle maaltijden uit de aard der zaak op de gebruikelijke tijden)

Zondag 25 februari:

10.30 uur - kerkdienst, waarin Dr. Schaeffer zal voorgaan, 's middags discussie

6.00 uur - avondmaaltijd en afsluiting der conferentie.

Indien gewenst zullen de lezingen etc. vertaald worden.

Indien gewenst zullen de lezingen etc. vertaald worden.

Zoals u ziet, is er veel tijd beschikbaar voor discussie in groepen met Dr. Schaeffer, terwijl er ook gelegenheid is voor persoonlijke gesprekken.

De ligging van het conferentieoord dicht bij het strand en de duinen geeft gelegenheid tot wandelingen in groepen.

Kosten: Voor de hele conferentie f 28,—. Wie later komt of eerder gaat, betaalt naar rato minder. Lakens huren kost f 2,50 (men kan ze ook zelf meebrengen).

Ligging: De Wasnarhoeve (voorheen De Haven) te bereiken per NZH-bus nummer 90 van Den Haag Hollands Spoor of Staatsspoor ieder heel en half uur. De spoorbus Amsterdam-Den Haag stopt in Wassenaar Den Deyl. Hier weer op bus 90. Uitstappen BRONCKHORSTLAAN, deze laan inlopen, dan eerste laan links, daarna eerste laan rechts: eerste huis links is de Wasnarhoeve.

Gaarne tijdig opgeven bij Prof. Rookmaaker, Burg. v. Tienenweg 37, Diemen (tel. 020-59944).

☆☆☆

HOE DE KERKEN SAMENWERKEN

Verspreid over het gehele land werken vele kerken al jaren samen ter voorkoming van financiële moeilijkheden die zich kunnen voordoen wanneer predikanten met emeritaat gaan. Het zijn thans 74 kerken, die op een bepaalde wijze, volgens zekere grondgedachten, elkaar dienen in geldelijk opzicht. De kerken kozen niet voor de stichtingsvorm, omdat zij het onjuist vinden, dat een stichting als rechtsvorm naast de kerken komt te leven. Zij zijn bovendien zeer huiverig voor het vormen van gezamenlijke grote fondsen en achten dit zeer schadelijk voor de geestelijke zelfstandigheid der kerken, zoals dit ook in de historie is ondervonden. Deze 74 kerken hebben een samenwerking gezocht en gevonden waarbij de kerken zelf geheel verantwoordelijk blijven en zelf ook de nodige besluiten nemen, waarvoor een landelijke vergadering, zo nodig gehouden wordt.

Er is wel een „commissie van voorbereiding en uitvoering van de besluiten”, maar zoals de naam al zegt, die commissie maakt slechts alles gereed voor de kerken en voert de genomen besluiten uit. Het zijn de kerken die samenwerken, en alles doen in goed overleg met elkaar. Er is nóg een grondgedachte typisch voor deze samenwerking.

Er is geen fonds gevormd waaruit een emeritus-predikant wordt betaald. De emeritus wordt verzorgd door zijn eigen gemeente. Het zou echter kunnen gebeuren dat een kerk, om financiële redenen geen nieuwe predikant kon beroepen. Daarom is de regeling bij de samenwerkende kerken zo, dat een gemeente, wier predikant geëmeriteerd is en die daarna een eigen nieuwe predikant aan zich verbonden zag, jaarlijks een bepaald bedrag ontvangt van de samenwerkende kerken.

Een vacante kerk krijgt die uitkering niet, ook al heeft zij een emeritus te verzorgen. Men mag immers aannemen dat, een kerk die de eigen Dienaar des Woords vóór zijn emeritering verzorgen kon, dit ook zal kunnen en dit graag zal doen, nadat hij uit de actieve dienst is getreden.

Zo blijft in alle opzichten de band bestaan tussen een kerk en haar emeritus-Dienaar des Woords, terwijl de kerken elkaar helpen dat voor een of meerdere kerken de lasten niet te zwaar worden. Een ander voordeel van de regel is, dat de kerken niet belast worden met hoge bijdragen. Voor het lopende jaar is de bijdrage van de samenwerkende kerken bepaald op vijf gulden per belijdend lid. Van het bedrag dat op deze wijze binnenkomt, worden thans elf kerken geholpen omdat zij een vacature vervuld zagen. In deze elf kerken zijn zes predikanten met emeritaat gegaan, vijf kerken verzorgen een predikantsweduwe, terwijl er tien predikantskinderen de nodige aandacht vragen.

Secretaris van de Commissie van Voorbereiding en Uitvoering is br. K. Boersma, Varvingsingel 163 te Enschede. (Tel. 16546 of 18664).

☆☆☆

KORT VERSLAG

van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, op donderdag 25 januari 1968 in het gebouw van de Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

Aanwezig: alle deputaten-curatoren, behalve ds W. Scheele, die wegens ongesteldheid ver-

hinderd was en vervangen was door zijn secun- dus ds J. C. Janse, en de hoogleraren J. v. Bruggen, dr L. Doekes en J. Kamphuis. De hoogleraren woonden de morgenvergadering en een deel van de middagvergadering bij.

Art. 1 opening

Na de opening van de vergadering te half elf leest de president-curator, ds D. van Dijk, uit de Schrift Jer. 33 : 10-18 en gaat voor in gebed.

Art. 2 woord van welkom

De president-curator verwelkomt de broeders, inzonderheid ds J. C. Janse; deze plaatst op verzoek van de president zijn handtekening onder het ondertekeningsformulier.

Art. 3 notulen

De secretaris, ds H. Veltman, leest de notulen van de vergadering van 11 januari 1968; de vergadering stelt ze vast.

Art. 4 ingekomen stukken

- bericht van student M. van Veelen en zijn vrouw, dat hun een zoon is geboren; de secretaris heeft namens deputaten-curatoren gelukgewenst.
- afschrift van een schrijven van de kerkeraad te Steenwijk aan de senaat der Hogeschool over het z.g. attesten-besluit; aangehouden;
- een schrijven van prof. C. Veenhof; eveneens aangehouden;
- een brief van de kerkeraad te Breda (scriba J. J. Geleijns) gericht aan de senaat van de Hogeschool, welke brief door de senaat aan deputaten-curatoren wordt voorgelegd, omdat hij naar het oordeel van de senaat deputaten-curatoren garandeert; een antwoord wordt vastgesteld;
- verslag van de door dr A. J. Hendriks voor de studenten gegeven cursus „maatschappijleer”; als kennisgeving aangenomen;
- een schrijven van deputaten-financieel; zal worden beantwoord.

Art. 5 tijdelijke voorziening in de colleges van prof. C. Veenhof

Nu prof. C. Veenhof nog enkele weken geen colleges zal kunnen geven, besluiten deputaten-curatoren de senaat te verzoeken de nodige maatregelen te treffen dat de colleges wijsbegeerte en de z.g. preekcolleges voortgang kunnen hebben.

Art. 6 brieven van prof. C. Veenhof en prof. dr H. J. Jager

De van de hoogleraren C. Veenhof en dr. H. J. Jager ontvangen brieven, genoemd in het Kort Verslag van de vergadering van deputaten-curatoren van 11 januari 1968 (zie art. 5 sub a en b) komen in behandeling. De vergadering stelt antwoorden op deze brieven vast.

Art. 7 voorgaan van prof. dr H. J. Jager voor de z.g. „Tehuis-Gemeente” te Groningen

Het schrijven van de kerkeraad te Groningen-Zuid over het voorgaan van prof. dr. H. J. Jager voor de z.g. „Tehuis-Gemeente” te Groningen op zondag 10 december 1967 wordt in behandeling genomen.

Deputaten-curatoren besluiten zich hierover tot prof. dr H. J. Jager te wenden; afschrijf van het schrijven aan prof. dr H. J. Jager zal aan de kerkeraad te Groningen-Zuid worden gezonden.

Art. 8 uitgegane stukken

De secretaris, ds. H. Veltman, deelt mede, welke brieven sedert 11 januari 1968 door hem namens deputaten-curatoren zijn verzonden.

Art. 9 volgende vergadering

De volgende vergadering van deputaten-curatoren wordt vastgesteld op donderdag 15 februari 1968 te half elf.

Art. 10 kort verslag

Het Kort Verslag wordt door de assessor gelezen en door de vergadering vastgesteld.

Art. 11 sluiting

Na dankgebed bij monde van ds I. de Wolff, sluit de president-curator, ds D. van Dijk, de vergadering.

Namens deputaten-curatoren,

F. de Vries, h.t. assessor.

KERKNIEUWS

Beroepen te Rotterdam-Zuid: ds. R. te Velde te Schildwolde.

Bedankt voor Utrecht-N.W.: ds. W. G. de Vries te Helpman.

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

Ds. J. C. Janse. Zondag 28 januari j.l. werd ds. J. C. Janse, gekomen van Zutphen, bevestigd als dienaar des Woords van de gemeenten te Oosterbeek en Velp. De bevestiging geschiedde in een gecombineerde morgendienst te Velp door ds. J. D. Janse van Marknesse, die vooraf het Woord bediende uit Lukas 11 : 27-28. 's Middags deed ds. J. C. Janse intrede in twee afzonderlijke diensten, waarin hij preekte over Jesaja 62 : 5 b.

Ds. R. Keesenberg. Van de Zuid-Afrikaanse ambassade werd bericht ontvangen, dat op de visum-aanvraag van ds. R. Keesenberg, beroepen door de, in het Zuid-Hollands zendingconvent samenwerkende kerken voor de zendingsarbeid in Zuid-Afrika (beroepende kerk: Leerdam) gunstig is beschikt. Voor zijn spoedig vertrek naar het zendingsterrein worden nu de nodige maatregelen getroffen.

Deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken. In zijn vergadering van 26 januari j.l. heeft het College van Deputaten voor correspondentie met buitenlandse kerken, door de laatstgehouden Generale Synode als zodanig benoemd, zich een nieuw Moderamen verkozen, bestaande uit: Voorzitter: ds. J. Rijnveld, Meidoornveld 137 te Capelle a. d. IJssel; tel. 01804-2279; 1e secretaris: ds. P. v. Gurp, T. P. Oosterhoffstraat 16 te Oldehove, tel. 05949-382; 2e secr. annex penn.m. ds. D. Los, Langeweg 14 te Grootegast, tel. 05946-2150.

Alle stukken, deze Deputaten betreffende, gelieve men te zenden naar het adres van de 1e secretaris, ds. P. van Gurp.

De Gereformeerde kerken en het Convent van kerken. Nu het Convent van Kerken zichzelf bij vernieuwing in opspraak gebracht heeft vanwege een mede onder zijn auspiciën verzorgde uitzending op oudejaarsavond-1967, stellen de door de laatstgehouden Generale Synode van Amersfoort-West benoemde deputaten voor uitzending van radio-kerkdiensten er prijs op te verklaren, dat zij slechts verantwoordelijkheid dragen voor de uitzending van gereformeerde kerkdiensten door middel van de radio. Zij hebben derhalve generlei verantwoordelijkheid voor alle overige activiteiten, die het Convent onderneemt, al of niet in samenwerking met het IKOR of met het rooms-katholiek kerkgenootschap.

Voorts kan worden meegedeeld, dat de volgende kerkdiensten op het programma staan voor het eerste halfjaar van 1968:

Hilversum (11 februari), Rijnsburg (7 april), Delft (28 april) en 's-Hertogenbosch (9 juni). Deze diensten worden uitgezonden voor het binnenland, en beginnen alle om 5 uur n.m. De kerkdienst van zondagmorgen 10 uur op 7 april wordt via de Wereldroep uitgezonden vanuit Rotterdam-Delfshaven.

Voor de deputaten voornoemd,

P. Lok, secretaris.

ADRESSEN

Ds. J. C. Janse, Nordlaan 31, Velp, tel. (08302) 5809. **Drogeham:** scriba: D. A. v. d. Velde, Schoolstraat 45, Eestrum, post Kloostertille. **Axel:** diaconie: E. P. Oostdijk, Van Gistellelaan 49, Axel (Zld.). **Hoorn N.H.:** adres kerkeraad: J. Knol, Mecklenburgstraat 16, Hoorn, diaconie en boekh.: C. v. d. Klis, v. Beijerenstraat 70, Hoorn, Giro 43012 (penningm. Geref. Kerk), telef. (02290)-6610, Kerkgebouw: Schoolsteeg 6.